

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kütüphane Kullanımları ve Bilgi Arama Davranışları

Library Usage and Information Seeking Behaviour of Ankara University Faculty of Health Sciences Students

Nurgül Kılıç

Ankara Üniversitesi Kütüphanesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, 06340 Ankara. nkilic@health.ankara.edu.tr

Öz: Bir bilgi merkezinde kullanıcıların kimler olduğunun bilinmesi ve bu kullanıcıların beklentilerini ve ihtiyaçları karşılayabilecek hizmetlerin verilmesi son derece önemlidir. Kullanıcıların ihtiyaçlarının ve beklentilerinin saptanması bilgi hizmetlerinin tasarlanmasında olduğu kadar koleksiyon geliştirmede de yardımcı olur. Bu çalışmada, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bilgi ihtiyaçları, bilgi arama davranışları ve kütüphane kullanma alışkanlıkları incelenmiştir. Bu amaçla 729 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bulgular, öğrencilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için kütüphaneyi kullanmak yerine Internet kullanmayı tercih ettiklerini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Bilgi arama davranışı, kütüphane kullanımı, Sağlık Bilimleri öğrencileri

Abstract: In an information centre it is very important to know who the users are and to offer services which satisfy their needs and requirements. Determining the needs and requirements of users helps in planning information services as well as collection development. In this study, information needs, information seeking behaviour and library usage habits of the students of Ankara University Faculty of Health Sciences were examined. A questionnaire was conducted on 729 students. The findings indicate that students prefer using the Internet to satisfy their information needs rather than the library.

Keywords: Information seeking behaviour, library usage, Health Science students

Giriş

Bilgi yönetimi ve kütüphaneciliğin temel felsefesi bilgi ile bireyleri buluşturabilmektir. Bu nedendir ki bilgi sağlanır, düzenlenir ve sunulur (Uçak, 2008, s. 21). Bu işlemlerin düzenli bir şekilde yapılabilmesi için kullanıcıların özelliklerinin ve beklentilerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu aşamada kullanıcıları ve koleksiyonu tanımaya çalışılmalıdır. Koleksiyonun kullanıcıların beklentilerini karşılaması hem araştırma yapan kişiyi memnun etmekte hem de kütüphanenin kullanılabilirlik özelliğini artırmaktadır.

Bilgi arama davranışları göz önüne alındığında verilen hizmetlerin gereksinimleri karşılar nitelikte olması gerekmektedir. Kullanıcıların gereksinimlerinin farkında olması bilgi arama davranışını etkilemektedir. Bilgi gereksinimi sonucu oluşan bilgi arama davranışı da her insan için aynı olmayıp çok farklı nedenlerden etkilenip ortaya çıkmaktadır (Uçak, 1997, s. 315).

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Kütüphanelerde kullanıcıların gereksinimlerinin belirlenmesi, bu doğrultuda koleksiyonun geliştirilmesi ve kullanıcılara verilen hizmetlerin kullanıcıların beklentilerini karşılar durumda olması gerekmektedir. Aynı zamanda kullanıcıların bilgi arama davranışları belirlenerek onlara gereksinimlerini karşılamada yardımcı olmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilere Fakülte Kütüphanesi kullanıcıları hakkında bir anket uygulanmıştır. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde bulunan Beslenme ve Diyetetik, Ebelik, Hemşirelik, Sağlık Kurumları Yöneticiliği ve Sosyal Hizmet bölümlerinde okuyan 729 öğrenciye anket uygulanmıştır. Kullanıcıların bir bilgi merkezinden ne istediğini gözlem yoluyla belirlemek çok zordur. Bunun için kullanıcı beklentilerini belli aralıklarla yapılan anketlerle ya da görüşme tekniğiyle saptamak daha doğru bir seçimdir. Kalabalık kullanıcı grupları olan bilgi merkezlerinde anket çalışması yapmak zaman açısından avantajlı olmaktadır. Uygulanan anket dört ana bölümden oluşmaktadır: Demografik özellikler, kütüphane kaynaklarını kullanma durumu, Internet kullanma durumu ve veri tabanlarını kullanma durumu. Anketin son kısmındaki açık uçlu bir soru ile de kütüphaneden genel düzeydeki beklenti öğrenilmeye çalışılmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

İlk olarak öğrencilerin kütüphaneyi hangi amaçla kullandıkları belirlenmek istenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin %46,4'ü kütüphaneyi kitap ödünç almak için kullanırken, %9,3'ünün kütüphaneyi hiç kullanmadıkları belirlenmiştir. Diğer yandan öğrencilerin %30,3'ü sessiz bir ortamda ders çalışmak için kütüphaneye gelirken, %4'ü e-maillerine bakmak ve chat yapmak için kütüphaneyi kullandıklarını belirtmiştir.

Kütüphaneyi kullanan öğrencilerin kütüphane koleksiyonunda öncelikli olarak bulmak istedikleri kaynakların hangileri olduğu saptanmak istenmiştir. Uygulanan anketten elde edilen verilere göre öğrencilerin %62,8'i kütüphane koleksiyonunda Türkçe bilimsel yayınların olmasını tercih ederken, %19,9'u roman-hikaye türü kaynakların olmasını tercih etmektedir. Diğer öğrenciler ise %13,3 ile kültürel süreli yayınları tercih ederken, %2,3'ü bilimsel İngilizce yayınları kütüphane koleksiyonunda bulmayı tercih etmişlerdir.

Fakültede okuyan öğrencilerin kütüphaneye üye olup olmadıklarını belirlemek amacıyla yöneltilen sorulara verilen cevaplara göre öğrencilerin %33'ü kütüphaneye üye olarak kitap ödünç aldığını belirtirken, %66,3'ü kütüphaneden kitap alma gereği duymadığını ya da kütüphanede aradığı kitabı bulamadığı için üye olmadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin araştırma yaparken bilgi arama şekilleri Tablo 1'de verilmektedir. Kullanıcıların %76,8'i ödevlerini hazırlarken ve araştırma yaparken Internet'i kullanmaktadır. Bu durumun nedeni kütüphanede o konuda kaynağın bulunmamasıdır.

Tablo 1. Öğrencilerin araştırma yaparken bilgi toplama şekilleri

Bilgi arama şekilleri	N	%
Cevap yok	2	0,3
Kütüphaneden	127	17,4
İnternette	560	76,8
Hocalarıma danışarak	11	1,5
Arkadaşlarımla işbirliği yaparak	29	4,0
Toplam	729	100,0

Araştırmalarını Internet üzerinden yapan öğrencilerin %96,25'i bilgi ararken Google'ı kullanmaktadır. Söz konusu öğrenciler Google üzerinden Wikipedia ve diğer sayfalara erişim sağlamaktadırlar. Bu verilere göre, öğrencilerin büyük bir kısmı ödev ve araştırmalarını Internet üzerinden yapmaktadır.

Öğrencilerin veri tabanlarında tarama yaparken izledikleri yollar incelendiğinde %52,1'inin veri tabanlarında kendi başına kolaylıkla tarama yapabileceğini işaretledikleri görülmektedir. Ancak, öğrencilerin veri tabanı ile arama motoru arasında ayırım yapamadıkları gözlenmiştir. Veri tabanlarından *Web of Science*'in kullanım oranı %5,3 iken *Medline*'in kullanım oranı %5,7 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %20,3'ü veri tabanlarında kütüphaneciye danışmadan tarama yapamadıklarını belirtirken, %22,8'i veri tabanlarının kütüphane web sayfasındaki yerini bilmediklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin ödevlerini hazırlarken hangi tür kaynakları kullandığını belirlemek için sorulan sorunun sonucunda elde edilen verilere göre %58,8'inin Internet'i, %27,2'sinin basılı kitapları kullandıkları belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kütüphane kullanımları ve bilgi arama davranışları üzerinde yürütülen çalışmanın bulgularına göre Fakültede okuyan öğrencilerin yarısından daha azı kütüphaneden kitap ödünç almaktadır. Bu durum kütüphane kaynaklarının yetersizliği ve koleksiyonun öğrencilerin gereksinimlerini karşılayamamasından kaynaklanabileceği gibi kütüphanenin ve kaynaklarının yeterince tanınmamasından da kaynaklanabilir. Kütüphane kullanımının artırılması için koleksiyonun ve tanıtım hizmetlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Araştırmadan elde edilen verilere göre öğrencilerin yarısından fazlası kütüphanedeki Türkçe yayınları tercih etmektedir. Bu doğrultuda koleksiyonda Türkçe kaynaklara daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin büyük bir kısmı ödev ve araştırmalarını Internet üzerinden yapmaktadır. Bu durum öğrencilerin Internet'te tarama yapma, Internet kaynaklarının değerlendirilmesi gibi konuların öncelikli eğitim verilmesi gereken konular olarak gündeme getirmektedir. Ayrıca, söz konusu durumun kütüphane hizmetlerinin ve

kaynaklarının iyi tanınmamasından kaynaklanmış olması olasılığına karşı kütüphane oryantasyonu programları dikkatle planlanmalıdır.

Fakülte bünyesinde bulunan öğrenci sayısı da göz önünde tutularak kütüphane içinde bulunan bilgisayarların bilgi arama amaçlı kullanılabilmesi için Fakülte içinde başka bir alanda öğrencilerin sosyal amaçlı bilgisayar ve İnternet kullanma gereksinimlerini karşılayabilecekleri bilgisayar laboratuvarlarının oluşturulmasının uygun olacağı söylenebilir.

Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı veri tabanlarını rahatlıkla kullanabildiklerini belirtirken kullandıkları veri tabanı olarak Google'ı göstermişlerdir. Bu durum öğrencilerin veri tabanı ayrımı yapmadığını göstermektedir. Bu durum da kullanıcı eğitimi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrencilerin kütüphaneyi fazla kullanmadıkları ve bilgi ararken İnternet'i tercih ettikleri saptanmıştır. Gerek kütüphane koleksiyonunun ve gerekse kütüphane hizmetlerinin öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirilmesi bu durumun değişmesine olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Uçak, N. (1997) Bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışı. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 315-325.

Uçak, N. (2008). Kütüphanecilik ve bilgi yönetimi literatüründe kullanıcı. *Bilgi Dünyası*, 9(1), 20-40.